

سلسله زاد المؤمن (۲)

سلسله توشه مؤمن (۲)

دعاهاى جامع

تقديم العلامة الشيخ

د/ عبدالله بن عبدالرحمن الجبرين

نويسنده

خالد الجريسي

ترجمه

اسحاق دبیری (رحمه الله)

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

آدرس ایمیل:

سایت‌های مفید

www.aqeedeh.com

www.islamtxt.com

www.ahlesonnat.com

www.isl.org.uk

www.islamtape.com

www.blestfamily.com

www.islamworldnews.com

www.islamage.com

www.islamwebpedia.com

www.islampp.com

www.videofarda.com

www.nourtv.net

www.sadaislam.com

www.islamhouse.com

www.bidary.net

www.tabesh.net

www.farsi.sunnionline.us

www.sunni-news.net

www.mohtadeen.com

www.ijtehadat.com

www.islam411.com

www.videofarsi.com

فهرست

فهرست	۱
تقدیم	۳
مقدمه	۵
فصل اول حق دعا و فضل آن	۹
دعا حقیقت عبادت است	۹
دعا توبه است	۱۳
دعا از نشانه های نیکوکاران است	۱۴
دعا بهترین و گرامیترین چیز نزد خدای تعالی است	۱۵
دعا ممکن است موجب رد قضا و تغییر سرنوشت شود	۱۵
دعای مؤمن به یقین مستجاب است و تجارتی سودمند است چه زود و چه دیر	۱۵
فصل دوم برخی از شرایط و آداب دعا	۱۷
از شروط دعا	۱۷
از آداب دعا	۱۸
فصل سوم در حالت هایی که مخصوص اجابت دعا است و امید	
قبول شدن دعا هست	۲۳
۱ - در وقت سجود	۲۳

۲۳	۲ - در حال روزه داشتن.....
۲۴	۳ - دعا در روز عرفه.....
۲۵	۴ - دعای بیچارگان.....
۲۶	۵ - دعای مظلوم.....
۲۶	۶ - دعا در شب قدر.....
۲۶	۷ - دعا در هنگام سفر.....
۲۶	۸ - دعا در بین اذان و اقامه.....
۲۷	۹ - ساعت اجابت دعا در روز جمعه.....
۲۸	۱۰ - دعا در وقت سحر (سومین گام شب).....
۳۱	فصل چهارم در دعاهای برگزیده از قرآن^۱.....
	فصل پنجم در دعاهای انتخاب شده از صحیح ترین سنت مطهر
۴۷	
۵۹	پی نویس.....

تقديم

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمَلِكِ الْمَعْبُودِ الرَّحِيمِ الْوَدُودِ، فَتَحَ بَابَهُ لِلطَّالِبِينَ وَحَثَّ عَلَى دُعَائِهِ فِي كِتَابِهِ الْمُبِينِ، أَحْمَدُهُ سُبْحَانَهُ وَأَشْكُرُهُ عَلَى فَضْلِهِ وَعَطَائِهِ وَعَلَى جَزِيلِ نِعَمَائِهِ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَلَا مُعِينَ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ الصَّادِقُ الْأَمِينُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، وَبَعْدُ:

رساله‌ی حاضر (جوامع الدعاء) را خالد بن عبدالرحمن الجریسی - خدایش موفق گرداناد و از خطاها دور کند - نوشته است. نویسنده در این رساله دعا‌های جامع برگرفته از آیات و احادیث را اختیار کرده است. خداوند او را توفیق عنایت کرد تا آیات شامل دعا‌های جامع و احادیث صحیح را بیاورد. البته پیش از آن، برخی از آداب دعا کردن را برای کسی که می‌خواهد مستجاب الدعاء شود ذکر کرده و اوقات اجابت دعا و اسباب آن را نیز بیان نموده است. خداوند او را توفیق دهد و از خطاها راهنمایی کند و در دین و دنیا یاری اش دهد.

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

كَتَبَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُبَرِينِ

١٤٢١/٩/١ هـ

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَمَحَفَ عِبَادَهُ الْفُضْلَاءَ، وَأَمَتَنَ عَلَيْهِمْ فَكَانُوا مِنْ أَهْلِ
الصِّدْقِ وَالْوَفَاءِ، أَخْلَصُوا لَهُ الدُّعَاءَ وَأَثْنُوا عَلَيْهِ أَعْظَمَ الثَّنَاءِ، فَرَادَهُمْ سُبْحَانُهُ
آلَاءَ فَوْقِ آلَاءٍ، وَنَجَّاهُمْ بِرَحْمَتِهِ مِنَ النَّارِ دَارِ الشَّقَاءِ، وَأَسْكَنَهُمْ فَيْسِيحَ جَنَاتِهِ
دَارَ النَّعْمَاءِ. أَشْكُرُهُ تَعَالَى وَهُوَ حَسْبُنَا فِي كُلِّ حَالٍ وَكَفَى، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ، شَهَادَةً مِنْ تَرَةِ رَبِّهِ عَنِ الشَّرِكِ وَنَفَى، وَأَقَرُّ لَهُ بِالْوَحْدَانِيَّةِ مُعْتَرِفًا، وَأَشْهَدُ
أَنَّ سَيِّدَنَا مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ أَزْكَى الْأَتَامِ شَرَفًا، اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى
آلِهِ وَصَحْبِهِ الْأَيِّمَةِ الْخُلَفَاءِ، وَالسَّادَةِ الْخُلَفَاءِ، أَهْلِ الصِّدْقِ وَالْوَفَاءِ، وَمَنِ اتَّبَعَهُمْ
بِإِحْسَانٍ وَلَا تَارِهِمْ اقْتَتَفَى. وَبَعْدُ:

حال که دعا بهترین توشه‌ی روز آخرت بود و بزرگ‌ترین مراد و مقصود مؤمنان و نیکوکاران به شمار رود و عبادتی مخصوص روز آخرت است؛ با امید به یاری و تکیه بر قدرت خدا و با توکل بر خداوند سبحان، به گردآوری دعا‌های مهم مستحب در تمام اوقات شبانه روز پرداختن و قصد جمع‌آوری و پژوهش در تمام دعا‌های موجود در قرآن و سنت را نداشتیم؛ زیرا توانایی و همت انجام آن را در خود نمی‌دیدم، مبدا نتوانم از عهدی شمارش آن همه ادعیه برآیم و با بیم از این که طولانی بودن مطالب ممکن است خواننده را از خواندن آن منصرف کند، تا برسد به حفظ کردن آن.

لذا به گردآوری و ترتیب آن چه ان شاء الله می شود حفظ کرد و بهره و سود آن بسیار است پرداختن و به ان بسنده کردم. و اما قصد نگارنده کسانی است که در حال سفر و حضرند.

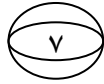
و آن را (جوامع الدعاء) یعنی دعا‌های جامع و مانع نامیدم و این دومین حلقه از سلسله های زاد و توشه ی مؤمن است. ان شاء الله خدا نفع آن را به همگان برساند.

این ادعیه پس از مقدمه به پنج فصل به ترتیب زیر تقسیم شده است:

- ۱ - حق دعا و فضل آن.
- ۲ - شرایط دعا و آداب آن.
- ۳ - حالات مخصوص به اجابت دعا.
- ۴ - دعا‌های برگزیده و انتخاب شده از قرآن کریم.
- ۵ - دعا‌های برگزیده شده از صحیح ترین و موثق ترین اسناد برگرفته از سنت مطهر.

ترتیب ادعیه ی قرآنی به ترتیب سوره های قرآن بیان شده است. سپس در ادعیه ی وارد شده از سنت، روایت های بخاری و مسلم رحمهما الله یا روایت یکی از آن ها را با درج عین عبارات ثبت شده در روایت، آورده ام و منابع و مأخذ را در پایان کتاب ذکر کرده ام و قصدم از تمام این کارها سهولت استفاده و حفظ آن، برای خواننده بوده است.

با امید به آن که تمام این کارها فقط برای رضا و خشنودی خدا و پیروی از سنت پاک پیامبر باشد و با آرزوی محبت و دوستی خداوند،

ورد شبانه روزی

کسی که نوشته را می خواند و حفظ می کند و یا به آن دعا نماید. إن شاء
الله تعالیٰ إنه ولي ذلك سبحانه والقادر علیه ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي
العظیم .

خالد الجریسی

الریاض فی ۱/۸/۱۴۲۱هـ

فصل اول

حق دعا و فضل آن

خواننده‌ی عزیز! دعا دربردارنده‌ی حقیقت عبادت است. دعا نیاز بنده به خداست. و کسی که با تدبیر و اندیشه، بر کلام آشکار و صریح قرآن و سنت پاک پیامبر بنگرد، متوجه می‌شود که حق دعا و فضل و فهم آن متواتر و واضح و آشکار است، و برای هر حقی حقیقتی است؛ چنان که برای هر فضل و احسانی، اجر و پاداش بسیاری است.

خواننده‌ی گرامی! پاره ای از حق و فضل دعا در برابر توست که آن را کوتاه و مختصر بیان می‌کنم.

دعا حقیقت عبادت است

خداوند می‌فرماید:

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ
الْكَبِيرُ [لقمان: ۳۰].

بدین سبب است که "خدای یکتا حق است و آن چه جز او به خدایی می‌خوانید، همه باطل مطلق است. حق و حقیقت تنها خداست. بلند مرتبه و بزرگوار است".

و خداوند می‌فرماید:

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ [لقمان: ۳۲].

"و هرگاه که موجی مانند کوه ها آن ها را فرا گیرد، در آن حال خدا را با عقیده‌ی پاک و اخلاص کامل می خوانند و چون به ساحل نجاتشان رسانید بعضی بر قصد طاعت خدا باقی مانند و بعضی دیگر به کفر بشتابند. و آیات ما را انکار نمی کند جز آن کس که غدار و عهد شکن و کافر ناسپاس است."

و خداوند می فرماید:

يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ [السجده: ۱۶].
"با بیم و امید خدای خود را بخوانند و آن چه روزی آن ها کردیم، به مسکینان انفاق کنند."

و می فرماید:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ [غافر: ۶۰].

و خدای شما فرمود: "مرا با خلوص دل بخوانید تا دعای شما را مستجاب کنم و آنان که از دعا و عبادت من روی گردانند و سرکشی کنند، زود با ذلت و خواری در دوزخ شوند."

و می فرماید:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ
فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ [البقره: ۱۸۶].

"و چون بندگان من از دوری و نزدیکی من از تو پرسند، بدانند که من
به آن ها نزدیکم و هر که مرا بخواند، دعای او را اجابت کنم. پس بایستی
دعوت مرا بپذیرند و به من گروند، باشد که به سعادت راه یابند."
و خداوند می فرماید:

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١﴾ يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ
مِدْرَارًا ﴿٢﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ
أَنْهَارًا ﴿٣﴾ [نوح: ۱۰-۱۲].

باز گفتم: "ای مردم! به درگاه خدای خود توبه کنید و آمرزش بطلبید که
او بسیار خدایی آمرزنده است، تا باران آسمان را بر شما فراوان نازل کند و
شما را به مالی بسیار و پسران متعدد مدد فرماید و باغ های خرم و رودهای
جاری به شما عطا کند."

و رسول الله ﷺ فرمودند: ((الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ))^(۱). دعا همان عبادت
است.

دعا شفاعت انبیا در آخرت است .

رسول الله ﷺ فرمودند: ((لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ يَدْعُو بِهَا، فَأُرِيدُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ
أَخْتَبِيَ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِّأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(۲).

هر پیامبر دعای مخصوص به خود دارد که با آن دعا می کند و من می خواهم دعای خود را پنهان کنم تا - إن شاء الله - روز قیامت شفاعتی برای امتم باشد.

دعا نماز است. (نماز در این جا به معنای "دعا به رحمت الهی" است). خداوند می فرماید:

قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿۱۱۰﴾ [الإسراء: ۱۱۰].
 "و تو در نماز صدا را نه بسیار بلند و نه بسیار آهسته گردان، بلکه حد متوسط را اختیار کن".

عایشه رضی الله عنها گوید: (أُنْزِلَ ذَلِكَ فِي الدُّعَاءِ) (۳).

این آیه در دعا نازل شده است.

خداوند می فرماید: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿۵۶﴾ [الأحزاب: ۵۶].

"ای مؤمنان! بر پیامبر ﷺ صلوات و درود بفرستید و با تعظیم و اجلال بر او سلام گوید".

و می فرماید: وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ [التوبه: ۹۹].

و دعای خیر رسول: "آری آگاه باشید که انفاق آن ها موجب قربت و نزدیک شدن به خداست".

و می فرماید: وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ [التوبه: ۱۰۳].

"و آن ها را به دعای خیر یاد کن که دعای تو در حق آنان موجب تسلی خاطرشان شود".

و هرگاه قبیله ای صدقه های خود را می آوردند، رسول الله ﷺ برای آن ها دعا می کردند و می فرمودند: ((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ))^(۴).
 "خدایا! بر آن ها درود فرست". و معنای نماز - در این جا - دعا به رحمت خداوندی بر آن هاست^(۵).

دعا توبه است

خداوند می فرماید:

فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾
 [البقره: ۳۷].

"پس آدم از خدای خود کلماتی آموخت که آن کلمات سبب پذیرفتن توبه ی او گردید که خداوند توبه پذیر و مهربان است".
 و آن کلمات چنان که مفسران گویند، این آیه می باشد:

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾ [الأعراف: ۲۳]. گفتند: "خدایا! ما برخویش ستم کردیم و اگر تو ما را نبخشی و به ما رحمت و شفقت نفرمایی، سخت از زیانکاران خواهیم شد".
 دعای مقبول نزد خدا موجب جلب نفع و دور کننده ی ضرر در دنیا و آخرت است.

خداوند می فرماید:

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾ [البقره: ۲۰۱]. و بعضی دیگر گویند: "بارخدا یا! ما را از نعمت های دنیا و آخرت (هر دو) بهره مند گردان و از شکنجه‌ی آتش دوزخ نگاه دار. وقتی ام سلیم از رسول الله ﷺ برای انس طلب دعا کرد، آن حضرت ﷺ فرمودند: ((اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ، وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَهُ))^(۶) "خدا یا! مال و اولاد او را زیاد گردان و در آن چه به او عطا نموده ای برکت فرما".

وَكَانَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ((يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ فَيَتَعَوَّذُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، وَمِنْ الْمَأْثِمِ وَالْمَغْرَمِ))^(۷) و رسول الله ﷺ در نماز از عذاب قبر و فتنه‌ی دجال و فتنه‌ی زندگی و برزخ و از گناه و بدهکاری، به خدا پناه می‌بردند.

دعا از نشانه های نیکوکاران است

خداوند می‌فرماید:

وَأَدْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ [الأعراف: ۵۶].
 "و خدا را هم از راه ترس، هم از روی امید بخوانید که رحمت او به نیکوکاران نزدیک است".

دعا بهترین و گرامیترین چیز نزد خدای تعالی است

رسول الله ﷺ فرمودند: ((لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ))^(۸).

هیچ چیز نزد خدای تعالی گرامی تر از دعا نیست.

و فرمودند: ((إِنَّ رَبَّكُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي مَنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا [خَائِبَتَيْنِ]))^(۹) خداوند تبارک و تعالی دارای حیایی کریم است و از بنده‌ی خود شرم می‌کند که هرگاه دو دستش را به سوی او بلند کند، آن را خالی برگرداند.

دعا ممکن است موجب رد قضا و تغییر سرنوشت شود

رسول الله ﷺ فرمودند: ((لَا يَرُدُّ الْقَضَاءُ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا

الدُّعَاءُ))^(۱۰) "هیچ چیز قضا و سرنوشت را باز نمی‌گرداند مگر دعا. و هیچ چیز جز نیکی و بخشش و طاعت، بر عمر نمی‌افزاید".

دعای مؤمن به یقین مستجاب است و تجارتی سودمند است چه زود و چه دیر

رسول الله ﷺ فرمودند: ((مَا عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٌ يَدْعُو اللَّهَ تَعَالَى بِدَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهَا - [إِمَّا أَنْ يُعَجِّلَهَا، وَإِمَّا أَنْ يَدَّخِرَهَا لَهُ] - أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا، مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمٍ، قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: إِذَا نُكِّرْتُ، قَالَ ﷺ: اللَّهُ أَكْثَرُ))^(۱۱) "هیچ مسلمانی بر زمینی خدا را به دعایی نخواند مگر این که خدا دعای او را اجابت کند، یا این که زود به او دهد، یا این که

برای روز قیامت او ذخیره کند یا این که مانند آن شر و بدی از او برگرداند، درحالی که در دعای او گناه و قطع رحمی نباشد". مردی از آن ها گفت: اگر چنین است زیاد دعا می کنیم. فرمود: خداوند بیشتر اجابت می کند. "خدایا! هرچه ما تو را بیشتر دعا می کنیم، توهم بیشتر اجابت فرما، اجابت زود و یا اندوختن و یا دور کردن بدی از ما، ای خداوند جهانیان".

فصل دوم

برخی از شرایط و آداب دعا

از شروط دعا

۱ - توحید و اخلاص در آن.

خداوند می فرماید:

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ﴿١٤﴾ فَأَعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِّنْ دُونِهِ
[الزمر: ۱۴-۱۵] "بگو من خدای یکتا را می پرستم و دینم را خاص و خالص
برای او گردان. شما هم ای مشرکان هر که را می خواهید جز خدا بپرستید".

خداوند می فرماید:

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبْسِطٍ
كُفِّيهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾
[الرعد: ۱۴] "دعوت خدا و رسول، به حق و حقیقت است، ولی دعوت غیر
خدا همه دروغ است. هیچ حاجتی را از خلق برنیاورند مانند آن کس که
دست بر چاه آبی فرو برد که بیاشامد و دستش به آب نرسد. و کافران جز
به حرمان و گمراهی دعوت نمی کنند".

۲ - این که خوردن و آشامیدن و پوشیدن از حلال باشد.

((ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ، أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ،
يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ،

فَأَنِّي يُسْتَجَابُ لِدَلِكَ!؟))^(۱۲) رسول الله ﷺ از مردی یاد کردند که سفر خود را طولانی می‌کند و با مویی پریشان و رویی گردآلود دو دستش را به سوی آسمان بلند کرده، می‌گوید: "خدایا! خدایا!" در حالی که غذایش حرام، آبش حرام، لباسش حرام و تغذیه شده به حرام است. پس چگونه خداوند دعای او را اجابت کند (خداوند دعای چنین بندگان را اجابت نمی‌کند).

از آداب دعا

۱ - این که دعا را با حمد و سپاس و ستایش خدا و درود بر پیامبر ﷺ شروع کرده و به پایان برساند.

پیامبر ﷺ به کسی که قبل از درود فرستادن بر او، در دعا کردن عجله فرمود: ((عَجَلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي، إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعْدَتَ فَاحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ وَصَلِّ عَلَيَّ، ثُمَّ ادْعُهُ)) ای نمازگزار! عجله کردی. هرگاه برای نماز خواندن نشستی، خدا را به آن چه سزاوار است ستایش کن و بر من درود بفرست، سپس خدا را دعا کن.

و به کسی که خدا را ستایش نمود و بر او درود فرستاد، فرمود: ((أَيُّهَا الْمُصَلِّي ادْعُ تُحِبُّ))^(۱۳) ای نمازگزار! دعا کن که دعایت اجابت می‌شود.

۲ - در دعا و خواهش از خداوند، عزم و اراده کند.

رسول الله ﷺ فرمودند: ((إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَعِزِّمِ الْمَسْأَلَةَ، وَلَا يَقُولَنَّ: اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي، فَإِنَّهُ لَا مُسْتَكْرَهَ لَهُ))^(۱۴) هریک از شما دعا کرد، در

دعا کردن عزم و اراده کند و نباید بگوید: خدایا! اگر خواستی به من بده؛ زیرا خواهش تو، برای خداوند ناپسند نیست.

۳ - در اجابت دعا عجله نکند.

پیامبر ﷺ فرمودند: ((يَسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ، يَقُولُ: دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي)) (۱۵) دعای آن یک از شما قبول می شود که عجله نکند و نگوید: دعا کردم ولی مستجاب نشد.

۴ - در دعا سجع (سخن با قافیه) نگوید یعنی با تکلف دعا نکند و صدای خود را بلند نکند. و در تفسیر تعدی و تجاوز در دعا، در این آیهی سجع گفته شده است:

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ [الأعراف: ۵۵].

خداوند می فرماید: "خدای خود را با تضرع و زاری بخوانید که خدا هرگز ستمکاران و تجاوزکنندگان را دوست ندارد".

ابن عباس رضی الله عنهما به عکرمه رحمه الله گفت: [...] فَأَنْظِرِ السَّجْعَ مِنَ الدُّعَاءِ فَاجْتَنِبْهُ، فَإِنِّي عَهِدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابَهُ لَا يَفْعَلُونَ إِلَّا ذَلِكَ [۱۶] بنگر و از سجع در دعا دوری کن؛ زیرا عهد من با رسول الله ﷺ و اصحاب او چنین بود، که از سجع دوری می کردند.

۵ - در حال دعا رو به قبله بودن همراه با بلند کردن دو دست، به خصوص در دعای طلب باران.

((دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاسْتَسْقَى، ثُمَّ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ))^(۱۷)

رسول الله ﷺ برای طلب باران دعا کرده، رو به قبله ایستادند و عبای خود را وارونه بر تن کردند.

وقد ثَبَتَ كَذَلِكَ دَعَاؤُهُ ﷺ فِي الاسْتِسْقَاءِ فِي خُطْبَةِ الْجُمُعَةِ غَيْرِ مُسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةِ.^(۱۸) و همچنین روایتی ثابت است که در دعای طلب باران در خطبه‌ی جمعه، قبله را استقبال نکردند.

و رسول الله ﷺ در حال دعا دو دوست خود را بلند کردند تا آن جا که عده ای از صحابه مانند ابو موسی و انس رضی الله عنهما، سفیدی زیر بغل حضرت را مشاهده نمودند^(۱۹).

۶ - خشوع و حضور دل در دعا همراه با صدایی کوتاه. خداوند می فرماید:

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَشِيعِينَ ﴿٩٠﴾ [الأنبياء: ۹۰].

"زیرا آن ها در کارهای خیر عجله می کردند و در حال بیم و امید ما را می خواندند و همیشه به درگاه ما متواضع و فروتن بودند".

و فرمودند: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾ [الأعراف: ۵۵].

"خدای خود را با تضرع و زاری بخوانید".

و رسول الله ﷺ فرمودند: ((إِنَّكُمْ لَيْسَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّكُمْ تَدْعُونَهُ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ))^(۲۰) شما کر و غایب را نمی خوانید، بلکه شنونده ای نزدیک می خوانید که با شماست.

۷ - این که در دعا کردن همچنان التماس و زاری نماید.

عایشه رضی الله عنها گوید: ((حتی إِذَا كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ، أَوْ ذَاتَ لَيْلَةٍ، دَعَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، ثُمَّ دَعَا، ثُمَّ دَعَا...)) (۲۱) شبی یا روزی بود و رسول الله ﷺ خدا را خواند سپس او را خواند، سپس او را خواند.

۸ - در دعا کردن با نام ها و اسمای خدا به او توسل جوید.

خداوند می فرماید:

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۸۰﴾ [الأعراف: ۱۸۰] "برای خداست نام های نیکو، با آن خدا را بخوانید و آنان را که در نام های او کفر و دشمنی می ورزند، به خود واگذارید که به زودی به کردار بدشان مجازات خواهند شد."

۹ - به اعمال نیک و صالح خود به خدا توسل جوید.

صَحَّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قِصَّةُ ثَلَاثَةِ رَهْطٍ، مِمَّنْ كَانُوا قَبْلَنَا، آوَاهُمُ الْمَيْتُ إِلَى غَارٍ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمُ الْغَارُ صَخْرَةً مِنَ الْجَبَلِ؛ فَدَعَا الْأَوَّلُ مَتَوَسِّلًا بِمَزِيدِ بَرِّهِ بِأَبَوَيْهِ، وَالثَّانِي بَعِثَتْهُ عَنِ الرَّزَىٰ مَعَ عَظِيمِ الدَّاعِي إِلَيْهِ، وَالثَّلَاثُ بِحِفْظِهِ الْأَمَانَةَ وَرَدَّهَا تَامَّةً مَثْمَرَةً لِّصَاحِبِهَا، فَانْفَرَجَ فِي دَعْوَةِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ شَيْءٌ مِنْهَا، فَلَمَّا انْفَرَجَتْ كُلُّهَا خَرَجُوا يَمْشُونَ^(۲۲) از رسول الله ﷺ ثابت است که سه نفر از مردم پیش از اسلام، به غاری پناه بردند. سنگی راه ورودی غار را بست. آن ها به خدا متوسل شدند، اولین نفر به فرمانبرداری و طاعت پدر و مادر، دومین نفر به پاکی و عفت خود از زناکاری با وجود سبب آن و نفر سوم به امانت داری و برگردانیدن تمام امانت ها و سود آن. و با دعای هرکدام از آن

ها، اندکی از راه ورود باز می‌شد. وقتی کاملاً راه باز شد، از غار بیرون آمدند و رفتند.

۱۰ - در دعا کردن، به دعاهای کامل و جامع روی آورد و بر آن‌ها درنگ و تأمل کند.

((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَحِبُّ الْجَوَامِعَ مِنَ الدُّعَاءِ، وَيَدْعُ مَا سِوَى ذَلِكَ))^(۲۳) رسول الله ﷺ دعایی را مستحب می‌دانست که کامل و جامع بود (شامل دنیا و آخرت و دعایی با عبارت کوتاه و معنای بسیار) و حضرت ﷺ دعاهای غیر این را ترک می‌کرد.

و آداب دعا بسیار است که من فقط بر مهم‌ترین آن‌ها اکتفا کردم. از خداوند آرزومندم که از من قبول فرماید.

فصل سوم

در حالت هایی که مخصوص اجابت دعا است و امید قبول شدن دعا هست

اجابت دعا علمی است مخصوص به خدا. ولی بعضی از آیات قرآن و احادیث نبوی صریحا بر اجابت دعا در زمان و ساعت های خاصی اشاره دارند که امکان و امید اجابت دعا در آن لحظه ها بسیار بیشتر از موارد دیگر است و مستحب است بنده در آن تأمل و درنگ کرده بسیار دعا کند. برخی از آن حالات چنین است:

۱ - در وقت سجود

خداوند می فرماید: **كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ** ﴿۱۹﴾ [العلق: ۱۹].
"نه چنین نیست که (ابو جهل) پنداشته است. تو از او هیچ اطاعت مکن و به نماز و سجده‌ی خدا بپرداز و به حق نزدیک شو".
رسول الله ﷺ فرمودند: **((أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ))** (۲۴) "نزدیک ترین جای بنده به خدا در حال سجود است پس در آن بسیار دعا کنید".

۲ - در حال روزه داشتن

خداوند می فرماید:

وَلْتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْتُكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾
وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا
لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾ [البقره: ۱۸۵-۱۸۶]. "تا این که عدد روزه
را کامل کرده و خدا را به عظمت یاد کنید (تکبیر بگویید) که شما را به دین
اسلام هدایت فرموده است، باشد که سپاسگزار این نعمت بزرگ گردید و
چون بندگان من از دوری و نزدیکی من از تو پرسند، بدانند که من به آن ها
نزدیک هستم و هر که مرا بخواند، دعای او را اجابت کنم، پس بایستی
دعوت مرا بپذیرند و به من گروند، تا به سعادت راه یابند."

فَقَدْ ذَكَرَ سُبْحَانَهُ إِجَابَةَ الدُّعَاءِ بَعْدَ ذِكْرِهِ فَرِيضَةَ الصَّيَامِ.
خداوند سبحانه به اجابت دعا پس از ذکر فریضه‌ی روزه اشاره فرموده
است.

رسول الله ﷺ فرمودند: ((ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حِينَ يُفْطِرُ،
وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ...)) (۲۵) الحديث. دعای سه نفر رد
نمی‌شود: روزه دار هنگام افطار، حاکم عادل و دعوت مظلوم.

۳ - دعا در روز عرفه

رسول الله ﷺ فرمودند: ((خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا
وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)) (۲۶). بهترین دعا، دعای روز عرفه است و بهترین چیزی

که من و پیامبران قبل از من گفتند، این است: "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ".

و این روز بزرگی است که خداوند در آن بندگان بسیاری را از آتش آزاد می‌کند^(۲۷) و از بزرگ‌ترین فرصت‌هایی که امید است خداوند دعا را اجابت کند و برای حاج مسلمان مستحب است که در این روز بسیار دعا کند و از تقصیر و کوتاهی در دعا بپرهیزد؛ زیرا ممکن است این روز را دیگر نتواند درک کند عکس روزهای دیگر که می‌توان جبران نمود^(۲۸).

ثابت است که رسول الله ﷺ خطبه‌ی روز عرفات را کوتاه نمودند^(۲۹) و نماز ظهر و عصر را به صورت جمع خواندند^(۳۰) و بر این کار اصرار داشتند، به این دلیل که برای دعا کردن فراغت یابند. والله أعلم.

۴ - دعای بیچارگان

خداوند می‌فرماید:

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَأَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ [النمل: ۶۲]. آن کیست که دعای بیچارگان تنگدست را اجابت می‌کند و رنج و غم آن‌ها را برطرف می‌نماید و شما مسلمانان را جانشینان روی زمین قرار می‌دهد؟ آیا با وجود خدای یکتا، خدایی هست؟ (هرگز نیست) لیکن اندکی مردم متذکر و باخبر از این حقیقتند.

۵ - دعای مظلوم

رسول الله ﷺ وقتی معاذ ﷺ را به یمن فرستاد به او فرمود: ((...وَأَتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ)) (۳۱) الحدیث. از دعای مظلوم بهره‌یز؛ زیرا که بین دعای او و خدا، حجاب و پرده ای نیست.

۶ - دعا در شب قدر

خداوند فرمودند: لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿۳﴾ [القدر: ۳]. شب قدر بهتر از هزار ماه است.

رسول الله ﷺ در پاسخ سؤال عایشه که پرسید: در شب قدر چه بگوید، فرمود: ((قُولِي: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي)) (۳۲). "بگو خدایا! تو بخشایش را دوست داری، پس مرا ببخشای و بیامرز".

۷ - دعا در هنگام سفر

رسول الله ﷺ فرمودند: ((ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ)) (۳۳). سه دعا بدون شک مورد قبول است: دعای مظلوم دعای مسافر و دعای پدر بر فرزند خود.

۸ - دعا در بین اذان و اقامه

رسول الله ﷺ فرمودند: ((لَا يُرَدُّ الدُّعَاءُ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ)) (۳۴). دعای بین اذان و اقامه رد نمی‌شود.

۹ - ساعت اجابت دعا در روز جمعه

پیامبر ﷺ فرمودند: ((فیه - يوم الجمعة - ساعة لا يوافقها عبدٌ مُسلمٌ وهو قائمٌ يُصليّ يَسألُ اللهَ تعالى شيئاً إلاَّ أعطاهُ إِيَّاهُ)) (۳۵). در روز جمعه لحظه ای است که اگر بنده‌ی مسلمان در آن لحظه دعا کند و از خدا درخواست (چیزی) نماید، خدا حتماً دعای او را اجابت می‌کند. امام نووی در (الأذکار) (۳۶) گوید: صحیح ترین روایتی که در مورد این ساعت آمده، در صحیح مسلم از ابوموسی اشعری ؓ است که گفت: از رسول الله ﷺ شنیدم که فرمودند: ((هي بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الإمامُ إِلَى أَنْ [يَقْضِيَ - الصَّلَاةَ]) (۳۷) یعنی: يجلس على المنبر. اه. آن لحظه، زمانی است بین نشستن امام بر منبر تا تمام شدن نماز.

مسأله: ساعت اجابت چه ساعتی در روز جمعه است؟

بدان - خدا بر من و تو رحم کند - که امام ابن القيم رحمه الله ترجیح داده است که ساعت اجابت دعا در روز جمعه، آخرین ساعت عصر است، آن هم پس از ذکر یازده قول در تعیین آن ساعت و لحظه. و به طور کلی دو قول بر دیگر اقوال ترجیح داده شده که احادیث صحیح بر آن دلالت می‌کند؟

اول - هنگام نشستن برای خطبه تا تمام شدن نماز جمعه. و دلیل آن در صحیح مسلم است که قبلاً ذکر شد.

دوم - این که آخرین ساعت از عصر روز جمعه است و بیشتر احادیث بر این قول دلالت دارد. سپس دلیل آن را چنین ذکر کرده است.

روایت احمد در مسند که رسول الله ﷺ فرمودند: ((إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يُؤَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا خَيْرًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَهِيَ بَعْدَ الْعَصْرِ))^(۳۸). در روز جمعه ساعتی است که هر بنده‌ی مسلمان که خدا را بخواند، خدا حتما او را اجابت کند و آن ساعت پس از عصر می‌باشد.

آن چه ابوداود و ترمذی و نسایی از رسول الله ﷺ روایت کرده اند که فرمودند: ((يَوْمُ الْجُمُعَةِ ثِنْتَا عَشْرَةَ - يَرِيدُ سَاعَةً - لَا يُوجَدُ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، فَالْتَمِسُوهَا آخِرَ سَاعَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ))^(۳۹). روز جمعه دوازده ساعت است، هر مسلمانی از خدا مسألت و درخواستی کند خداوند عزوجل حتما به او می‌دهد (حاجت او را روا می‌کند)، پس آخرین ساعت پس از عصر را التماس و درخواست کنید.

سپس رحمه الله در پایان چنین گفت: از دیدگاه من وقت نماز نیز امید اجابت دعا می‌رود. پس هر دو ساعت، زمان اجابت است، گرچه ساعت پایانی عصر مخصوص اجابت می‌باشد. و همه‌ی راویان براین احادیث متفقند و رسول الله ﷺ امت خود را در این دو ساعت برای دعای توام با زاری و تضرع به سوی خدا، ترغیب کرده است^(۴۰).

۱۰ - دعا در وقت سحر (سومین گام شب)

رسول الله ﷺ فرمودند: ((يُنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ))^(۴۱). خداوند تبارک و تعالی

هرشب هنگامی که یک سوم از شب باقی مانده، به آسمان دنیا فرود می‌آید و می‌فرماید: چه کسی مرا می‌خواند تا او را اجابت کنم و چه کسی از من درخواستی می‌کند تا به او عطا نمایم و چه کسی مرا استغفار می‌کند تا گناهان او را ببخشایم.

خواننده‌ی عزیز! انسان مومن براین حالات و لحظات و فرصت‌ها حریص می‌شود و آن‌ها را غنیمت می‌شمارد؛ چرا که امید اجابت دعا در این مواقع هست و سود و بهره گرفتن از آن نزدیک است. پس از خدا یاری بخواه و عاجز مشو و بر آن چه به تو نفع و فایده می‌رساند، حریص باش؛ که مؤمن زیرک و هوشیار است.

فصل چهارم

در دعاهای برگزیده از قرآن^(۴۲)

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، مُجِيبِ الْمُضْطَرِّ إِذَا دَعَا، أَدْعُوهُ مَخْلَصاً لَهُ الدِّينَ،
وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ مُحَمَّدٍ، خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَإِمَامِ الْمُرْسَلِينَ.

۱ - الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٣﴾
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٤﴾ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٥﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ
عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٦﴾ [الفاتحه].

"به نام خدای یکتا، بخشاینده‌ی مهربان. همه‌ی ستایش‌ها برای خدا
پروردگار جهانیان است. خدایی که بخشاینده و مهربان است. مالک و
دارنده و پادشاه روز جزاست. پروردگارا! تنها تو را می‌پرستیم و فقط از تو
یاری و کمک می‌جوییم. تو ما را به راه راست هدایت فرما. راه آنانی که به
آن‌ها نعمت دادی (راه پیامبران و صدیقان و شهدا و صالحان) نه راه کسانی
که بر آن‌ها خشم گرفتی (یهود) و نه راه گمراهان (نصارا)". آمین: دعای
ما را بپذیر و ما را بر راه راست پایدار فرما.

۲ - رَبَّنَا ءَاتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١﴾
[البقره: ۲۰۱].

"بارالها! ما را از نعمت‌های دنیا و آخرت (هر دو) بهره‌مند گردان و
از شکنجه‌ی آتش دوزخ نگاه دار".

۳ - رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾ [البقره: ۲۸۶].

"پروردگارا! ما را بر آن چه فراموش یا خطا کرده ایم، مؤاخذه مکن. پروردگارا! تکلیف گران و طاقت فرسا چنان که بر پیشینیان ما نهاده، بر ما مگذار. پروردگارا! بار تکلیفی فوق طاقت ما به دوش ما منه، گناه ما را ببخشای و بر ما رحمت فرما. تنها سلطان ما و یار و یاور ما تویی، ما را بر گروه کافران یاری فرما".

۴ - رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿۸﴾ [آل عمران: ۸].

"پروردگارا! ما را پس از آن که به حق هدایت فرمودی، به سوی باطل میل مده و به ما از لطف خویش رحمتی عطا فرما که همانا تویی بخشنده بی عوض و منت".

۵ - رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿۹﴾ [آل عمران: ۹].

"پروردگارا! محققاً تو همه ی خلق را جمع آوری در روزی که هیچ شک و تردیدی در آن نیست، در روز قیامت. و خدا هرگز وعده ی خویش را نقض نخواهد کرد".

۶ - رَبَّنَا إِنَّا ءَامَنَّا فَآغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾ [آل عمران: ۱۶].

آنان که به درگاه با عظمت الهی عرضه دارند: "پروردگارا! به کرم خود گناهان ما را ببخشای و ما را از عذاب جهنم نگاه دار".

۷ - رَبَّنَا ءَامَنَّا بِمَا أَنزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾ [آل عمران: ۵۳].

"پروردگارا! ما به کتابی که فرستادی ایمان آورده و از رسول تو پیروی کردیم نام ما را در صحیفه‌ی اهل یقین ثبت فرما".

۸ - رَبَّنَا آغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٧﴾ [آل عمران: ۱۴۷].

"پروردگارا! به کرم خود از گناه و ستمی که ما در باره‌ی خود کرده ایم در گذر و ما را ثابت قدم بدار و ما را بر گروه کافران مظفر و منصور گردان".

۹ - رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾ رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَنِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَءَامَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١٩٣﴾ رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٩٤﴾ [آل عمران: ۱۹۱-۱۹۴].

"پروردگارا! این خلقت با عظمت را بیهوده نیافریده ای. پاک و منزهی. ما را به لطف خود از عذاب آتش دوزخ نگاهدار. پروردگارا! هر که را تو در

آتش افکنی او را سخت خوار کرده ای و او ستمکار بوده و ستمکاران را هیچ کس یاری نخواهد کرد. پروردگارا! ما چون صدای منادی که خلق را به ایمان می خواند شنیدیم، اجابت کردیم و ایمان آوردیم. پروردگارا! از گناهان ما درگذر و زشتی کردار ما را بپوشان و پس از مرگ، ما را با نیکان محشور گردان. پروردگارا! ما را از آن چه به رسولان خود وعده دادی نصیب فرما و محروم مگردان که وعده‌ی تو هرگز خلاف نخواهد شد."

۱۰ - رَبَّنَا ءَامِنَّا فَكُنْ بِنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿۸۳﴾ [المائدة: ۸۳].

"خدایا! ما ایمان آوردیم، نام ما را در زمره‌ی گواهان صادق بنویس."

۱۱ - رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿۸۴﴾ [الأعراف: ۲۳].

"خدایا! ما برخویش ستم کردیم و اگر تو ما را نبخشایی و به ما رحمت و رأفت نفرمایی، سخت از زیانکاران خواهیم شد."

۱۲ - رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۸۵﴾ [الأعراف: ۴۷].

"پروردگارا! ما را با ستمکاران ظالم، همراه مگردان."

۱۳ - رَبَّنَا أَفْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿۸۶﴾ [الأعراف: ۸۹].

"خدایا! در نزاع بین ما و امت حق، راهگشا باش و فاتح و پیروزمان گردان که تو بهترین پیروزی دهنده و راه گشاینده ای."

۱۴ - رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنَا مُسْلِمِينَ ﴿۱۲۶﴾ [الأعراف: ۱۲۶].

"خدایا! به ما صبر و شکیبایی عطا فرما و ما را برآیین اسلام بمیران".

۱۵ - رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۸۵﴾ وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿۸۶﴾ [یونس: ۸۵-۸۶].

"خدایا! ما را دستخوش فتنه‌ی اشرار و قوم ستمکار مگردان و ما مؤمنان را به رحمت و لطف خود از شر کافران نجات ده".

۱۶ - رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿۳۸﴾ [إبراهيم: ۳۸].

"پروردگارا! تو به هرچه ما پنهان و آشکار کنیم، بر همه آگاهی و بر تو ای خدا هیچ چیز در آسمان و زمین پنهان نیست".

۱۷ - رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿۴۱﴾ [إبراهيم: ۴۱].

"بارالها! روزی که حساب به پا شود، تو در آن روز سخت، بر من و والدین من و همه‌ی مؤمنان از کرمت ببخشای".

۱۸ - رَبَّنَا آتِنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿۱۰﴾ [الكهف: ۱۰].

"بارالها! تو در حق ما به لطف خاص خود رحمتی عطا فرما و بر ما وسیله‌ی رشد و هدایت کامل فراهم کن".

۱۹ - رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿۱۰۹﴾ [المؤمنون: ۱۰۹].

"خدایا! ما به تو ایمان آوردیم. تو از گناهان ما درگذر و در حق ما لطف و مهربانی فرما که تو مهربان ترین مهربانانی".

۲۰ - رَبَّنَا أَصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٣٥﴾
[الفرقان: ۶۵].

"پروردگارا! عذاب جهنم را از ما بگردان که سخت عذابی مهلک و دایمی است".

۲۱ - رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٣٦﴾
[الفرقان: ۷۴].

"پروردگارا! ما را از همسران خود فرزندانی مرحمت فرما که مایه‌ی روشنی ما باشند و ما را پیشوای اهل تقوا قرار ده".

۲۲ - رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٣٧﴾ رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٨﴾ [غافر: ۷-۸].
"ای پروردگاری که علم و رحمت بی منتهایت همه‌ی عالم را فرا گرفته است تو به لطف و کرم، گناه آنان که توبه کرده و راه رضای تو را پیمودند ببخشای و آنان را از عذاب دوزخ محفوظ بدار".

۲۳ - رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾ [الحشر: ۱۰].

"پروردگارا! بر ما و برادران دینی ما که در ایمان پیش از ما شتافتند، ببخشا و در دل ما هیچ کینه و حسد قرار مده. پروردگارا! تویی که در حق بندگان بسیار رووف و مهربانی."

۲۴ - رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٥﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦﴾ [الممتحنه: ۴-۵].

"خدایا! ما بر تو توکل کردیم و از همه کس رو به درگاه تو آوردیم و بازگشت همه‌ی خلق به سوی توست."

"پروردگارا! ما را به فتنه و امتحان کافران دچار مگردان، پروردگارا! ما را بیامرز؛ چه، تنها تویی که بر هرکار بسیار مقتدری و به صلاح خلق کاملاً آگاهی."

۲۵ - رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾ [التحریم: ۸].

"پروردگارا! تو نور ما را به حد کمال برسان و ما را به لطف و کرم خود ببخشا که تنها تو بر هر چیز توانایی."

۲۶ - رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ [آل عمران: ۳۸].

"پروردگارا! به لطف خویش فرزندانی پاک سرشت (به ما) عطا فرما که همانا تویی مستجاب کننده‌ی دعا."

۲۷ - رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُن مِّنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾ [هود: ۴۷].

"خدایا! من به تو پناه می برم. دیگر چیزی نمی دانم که از تو تقاضا کنم و اکنون اگر گناه مرا نبخشایی و مرا رحم نفرمایی، از زیانکاران خواهم شد."

۲۸ - رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ [إبراهيم: ۳۵].

"پروردگارا! این شهر (مکه) را مکان امن و امان قرار ده و من و فرزندانم را از پرستش بت ها دور دار."

۲۹ - رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴿٤٠﴾ [إبراهيم: ۴۰].

"خدایا من و ذریه ی مرا نمازگزار گردان. بارالها! دعای ما را اجابت فرما."

۳۰ - رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٥٥﴾ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٦١﴾ وَأَحْلِلْ عُقْدَةَ مِنِّ لِسَانِي ﴿٢٧﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ [طه: ۲۵-۲۸].

"پروردگارا! سینه ام را وسعت ده که از جفا و آزار مردم، تنگدل نشوم و کار مرا آسان گردان و عقده ی زبانم را بگشا تا مردم سخنم را بفهمند و بدانند چه می گویم."

۳۱ - رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٨٩﴾ [الأنبياء: ۸۹].

"خدایا! مرا تک و تنها وامگذار که تو بهترین وارث عالمیان هستی."

۳۲ - رَبِّ أَحْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾
[الأنبياء: ۱۱۲].

"الها! تو میان ما به حق حکم کن. و پروردگار ما همان خدای مهربانست که برای باطل کردن آن چه شما برخلاف حق می گوئید، از او یاری می طلبم که در هر کاری تنها از او یاری باید خواست."

۳۳ - رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٢٩﴾ [المؤمنون: ۲۹].
"پروردگارا! مرا به منزل مبارک فرود آور که تو بهترین کسی هستی که بارها به منزل خیر و سعادت توانی فرود آورد."

۳۴ - رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾ [المؤمنون: ۹۴].
"بارالها! مرا میان قوم ستمکار وامگذار."

۳۵ - رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾ وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾ [الشعراء: ۸۳-۸۴].

"بارالها! مرا فرمانروایی ده و به بندگان صالح خود ملحق ساز و نامم را بر زبان اقوام، آینه ای نیکو و سخنم را دلپذیر گردان."

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾ [الشعراء: ۸۷-۸۹].

"پروردگارا! روزی که خلق را از قبرها برانگیزی، در آن روز مرا رسوا و هلاک مگردان و آن روزی که مال و فرزندان، هیچ به حال انسان، سود

نبخشند. و تنها آن کس سود برد که با دلی باخلاص و پاک از شک و گمان به درگاه خدا آید."

۳۶ - رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٩﴾ [النمل: ۱۹].

"پروردگارا! مرا توفیق شکر نعمت خود که به من و پدر من عطا فرمودی عنایت فرما و مرا به عمل صالح خالصی که تو پسندی، موفق بدار و مرا به لطف و رحمت، در صف بندگان خاص شایسته ات داخل گردان."

۳۷ - رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾ [القصص: ۱۶].

"خدایا! من برخویش ستم کرده ام. الهی! تو از من درگذر."

۳۸ - رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾ [القصص: ۲۴].

"بارالها! من به خیری که تو نازل فرمایی، محتاجم."

۳۹ - قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾ [القصص: ۲۱].

"بارالها! مرا از شر این قوم ستمکار نجات ده."

۴۰ - رَبِّ أَنْصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴿٣٠﴾ [العنکبوت: ۳۰].

"پروردگارا! مرا بر نابودی این قوم فاسد یاری کن."

۴۱ - رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠٠﴾ [الصافات: ۱۰۰].

"بارالها! مرا فرزند صالحی که از بندگان شایسته ی تو باشد، عطا فرما."

۴۲ - رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۖ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾
[الأحقاف: ۱۵].

"خدایا! مرا بر نعمتی که به من و پدر و مادر من عطا فرمودی، شکر بیاموز و به کارشایسته ای که رضا و خشنودی تو در آن است، موفق دار و فرزندان مرا صالح گردان. بارالها! من به درگاه تو به دعا باز آمدم و از مسلمانان شدم."

۴۳ - رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۖ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾ [نوح: ۲۸].

"بارالها! مرا و پدر و مادرم را و هر که با ایمان به خانه‌ی من داخل شود و همه‌ی مردان و زنان باایمان جهان را ببخشای و بیامرز و ستمکاران را جز برهلاک و عذابشان میفزای."

۴۴ - اَللّٰهُمَّ مَلِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُدِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٦﴾ تُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٧﴾ [آل عمران: ۲۶-۲۷].

"خدایا! ای پادشاه ملک هستی، تو هر که را خواهی عزت ملک و سلطنت بخشی و از هر که خواهی بگیری و به هر که خواهی عزت و اقتدار بخشی و هر که را خواهی خوارگردانی. هر خیر و نیکی به دست توست و

تنها تو بر هر چیز توانایی. شب را در روز نهان سازی و روز را در شب ناپدید گردانی و مرده را زنده سازی و زنده را بمیرانی و هرکه را خواهی بی حساب روزی می دهی."

۴۵ - قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ [آل عمران: ۷۳-۷۴].

"بگو ای پیامبر! فضل و رحمت به دست خداست؛ به هرکه خواهد عطا کند و خدا را رحمت بی انتهاست و به همه‌ی امور عالم داناست، هر که را مشیت او تعلق گیرد، مخصوص به فضل و رحمت خود گرداند که خدای را فضل و رحمت بی انتهاست."

۴۶ - رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١١٤﴾ [طه: ۱۱۴].

"ای پروردگار من! به علم من بیفز."

۴۷ - رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ﴿٩٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾ [المؤمنون: ۹۷-۹۸].

"بارالها! من از وسوسه و فریب شیاطین (انس و جن) به سوی تو پناه می‌آورم. بارخدایا! از آن که شیطان (انس و جن) به مجلسم حاضر شود، باز هم به تو پناه می‌برم."

۴۸ - رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١١٨﴾ [المؤمنون: ۱۱۸].

"بارالها! بیامرز و ببخشای که تو بهترین بخشاینده‌گان عالم و جودی."

۴۹ - اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ عَلِّمِ الْعَلِيْبِ وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيْ مَا كَانُوْا فِيْهِ يَخْتَلِفُوْنَ ﴿٤٩﴾ [الزمر: ۴۹].

"پروردگارا! ای خالق آسمان ها و زمین، ای دانای عالم پیدا و پنهان تو خود میان بندگان در آن چه خلاف و نزاع برانگیزند، حکم فرما".

۵۰ - قُلْ يٰٓاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ ﴿٥٠﴾ لَا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُوْنَ ﴿٥١﴾ وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ مَا اَعْبُدُ ﴿٥٢﴾ وَلَا اَنَا عٰبِدُ مَا عٰبَدْتُمْ ﴿٥٣﴾ وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ مَا اَعْبُدُ ﴿٥٤﴾ لَكُمْ دِيْنُكُمْ وَلِيَ دِيْنِ ﴿٥٥﴾ [سوره الكافرون].

"بگو که ای کافران مشرک! من آن را که شما می پرستید هرگز نمی پرستم و شما هم آن خدای یکتایی که من پرستش می کنم، پرستش نمی کنید. نه من خدایان باطل شما را عبادت می کنم و نه شما یکتا خدای معبود مرا عبادت خواهید کرد. پس اینک دین شما برای شما باشد و دین من برای من".

۵۱ - قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ﴿٥١﴾ اللّٰهُ الصَّمَدُ ﴿٥٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٥٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ وُكُوْفًا اَحَدٌ ﴿٥٤﴾ [سوره الاخلاص].

"بگو او خدای یکتاست. آن خدایی که از همه بی نیازاست و همه ی عالم به او نیازمندند. نه کسی فرزند اوست و نه او فرزند کسی است و نه هیچ کس مثل و همتای اوست".

۵۲ - قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾ [سوره الفلق].

"بگو من پناه می‌جویم به خدای فروزنده‌ی صبح روشن، از شر مخلوقات و از شر شب تاریک که درآید و از شر زنان افسونگر چون به جادو در گره‌ها بدمند و از شر حسود بدخواه چون آتش رشک و حسد برافروزد".

۵۳ - قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْغَيْثِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾ [سوره الناس].

"بگو من پناه می‌جویم به پروردگار آدمیان، پادشاه آدمیان، اله یکتا معبود آدمیان. از شر وسوسه‌ی شیطان. آن شیطان که وسوسه و اندیشه‌ی بد افکند در دل مردمان. چه آن شیطان از جنس جن باشد یا از نوع انسان".

۵۴ - قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٦٤﴾ [یوسف: ۶۴].

"خدا بهترین نگهدار و مهربان‌ترین مهربانان است".

۵۵ - رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾ [البقره: ۱۲۷].

"پروردگارا! این را از ما قبول فرما، تویی که دعای خلق را اجابت کنی و به اسرار همه دانایی".

۵۶ - سُبْحَنَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَعَاقِرُ دَعْوَتِهِمْ أَنَّ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾ [یونس: ۱۰].

"بارالها! تو از هر نقص و آلائش پاک و منزهی و ثنای آن ها در بهشت سلامت ابدی می بخشد و آخرین سخنشان ستایش پروردگار عالمیان است".
این آخرین دعا بود از دعا های مؤمنان که با عنایت خداوند توانستم از کتاب خداوند برگزینم. از خداوند خواهانم که فایده ی آن را به بندگان خود تا روز قیامت برساند. آمین^(۴۳).

فصل پنجم

در دعاهاى انتخاب شده از صحيح ترين سنت مطهر

۱ - ((لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ))^(۴۴).

"معبودی به حق نیست مگر خدای بزرگ و بردبار. معبودی به حق نیست مگر پروردگار عرش بزرگ. معبودی به حق نیست مگر پروردگار آسمان ها و زمین و عرش بزرگ".

۲ - ((لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزَّ جُنْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ))^(۴۵).

"معبودی جز خدای یکتا نیست؛ سربازان خود را عزت داد و آنان را نصرت داد و به تنهایی احزاب را مغلوب نمود؛ پس هیچ چیز پس از او نیست (همه‌ی چیزها نسبت به ذات خدا مانند این است که اصلاً وجود ندارد)".

۳ - ((اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَمِلْءُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكُنَّا لَكَ عَبْدٌ))^(۴۶).

"ستایش به اندازه‌ی پُری آسمان ها و پُری زمین و آن چه میان آن دو است و پُری آن چه می‌خواهی از هر چیز پس از آن. تو سزاوار مدح و

بزرگی هستی، تو سزاوارترینی نسبت به آن چه بنده ات گفت و همه‌ی ما بنده‌ی تویم."

۴ - ((اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، أَنْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ الْحَقُّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالتَّيْبُوتُ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ إِلَهِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ)) (۴۷).

"خدایا! ستایش از آن توست. تو نور آسمان ها و زمین و هر چه در آن است هستی و ستایش از آن توست. تو تدبیرکننده‌ی آسمان ها و زمین و هر چه در آن است، هستی و ستایش از آن توست. تو پروردگار آسمان ها و زمین و هر چه در آن است هستی و ستایش از آن توست. از آن توست هستی آسمان و زمین و هر چه در آن است ستایش از آن توست. تو پادشاه آسمان ها و زمینی و ستایش از آن توست. تو حقی و وعده‌ی تو راست است و کلام تو و دیدار تو و بهشت و دوزخ حقیقت است و پیامبران و محمد بر حقند و قیامت حقیقت است. خدایا! خود را به تو اسلیم کردم و بر تو توکل کردم . به تو ایمان آوردم و به سوی تو بازگشتیم و برای تو با دشمن پیکار کردم و به دستور تو حکم کردم. پس گناهان گذشته و آینده و نهان

و آشکار مرا بیمارز. تو معبود منی، نیست معبودی به حق مگر تو.

اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمَعْفَاتِكَ مِنْ عِقَابِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءَ عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ.^{۴۸}

"خدایا! به رضای تو از خشم به عافیت تو از عذابت، به تو پناه می‌برم و پناه می‌برم از خشم و نمی‌توانم بشمارم مدح تو را آن چنان که خودت خود را مدح گفته ای."

۶ - ((اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجُدِّ مِنْكَ الْجُدُّ))^(۴۹).

"خدایا! بازدارنده ای از آن چه خواهی عطا فرمایی، نیست و نه دهنده ای از آن چه خواهی منع نمایی. و سود ندهد توانگری توانگری اش را نزد تو."

۷ - ((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى [إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى] آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى [إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى] آلِ إِبْرَاهِيمَ [فِي الْعَالَمِينَ] إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ))^(۵۰).

"خدایا! بر محمد و آل محمد درود و رحمت فرست؛ چنان که بر ابراهیم و آل ابراهیم رحمت فرستادی (در دو جهان). همانا تو ستایش شده و بزرگواری. پروردگارا! بر محمد و آل محمد برکت فرست؛ چنان که بر ابراهیم و آل ابراهیم برکت نازل فرمودی (در دو جهان). به درستی که تو ستایش شده و بزرگواری."

۸ - ((اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ، صَرِّفْ قَلْبِي عَلَى طَاعَتِكَ))^(۵۱).

"ای اختیار کننده دل ها! دلم را به سوی طاعتت هدایت کن."

۹ - ((اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ

النَّارِ))^(۵۲).

"خدایا! ما را از نعمت های دنیا و آخرت (هر دو) بهره مند گردان و از

آتش دوزخ نگاهدار."

۱۰ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ،

فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ))^(۵۳).

"خدایا! همانا من به خود ظلم کردم، ظلمی بسیار زیاد و جز تو کسی

گناهان را نمی آمرزد، پس مرا بیامرزد، آمرزش از فضل و کرم خودت و به من

رحم فرما. همانا تو بسیار آمرزنده و مهربانی."

۱۱ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ،

وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ))^(۵۴).

"خدایا! من از شدت رنج بلا و بدبختی و قضا و سرنوشت بد و از

خوشحالی دشمن، به تو پناه می برم."

۱۲ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْحَيُّ

وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ))^(۵۵).

"خدایا! به عزت تو که معبودی به حق جز تو نیست که هرگز نمی میرد،

به تو پناه می برم. و جن و انس می میرند."

۱۳ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَشَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى، وَشَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ))^(۵۶).

"خدایا! از فتنه‌ی آتش و عذاب دوزخ و فتنه و عذاب قبر و از شر فتنه‌ی ثروتمندی و از شر فتنه‌ی فقر، به تو پناه می‌برم."

۱۴ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ، وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ))^(۵۷).

"خدایا! از تنبلی و پیری و گناه و بدهکاری، به تو پناه می‌برم."

۱۵ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ))^(۵۸).

"خدایا! هرآینه من از ناتوانی و تنبلی و ترس و بخیلی، به تو پناه می‌برم و از عذاب قبر به تو پناه می‌برم و از فتنه‌ی زندگی و برزخ، به تو پناه می‌برم."

۱۶ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ))^(۵۹).

"خدایا! از شر فتنه‌ی مسیح دجال (دروغگوی که خود را مسیح می‌پندارد و انتظار دارد مردم از او پیروی کنند) به تو پناه می‌برم."

۱۷ - ((اللَّهُمَّ اغْسِلْ قَلْبِي بِمَاءِ الثَّلَجِ وَالْبَرْدِ، وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ))^(۶۰).

"خدایا! دلم را با آب و یخ و تگرگ بشوی و از خطاها پاک گردان؛ چنان که لباس سفید را از چرک و آلودگی پاک کردی. و بین من و خطاهایم فاصله انداز چنان که بین مشرق و مغرب فاصله انداختی."

۱۸ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي هَـزْلِي وَجِدِّي، وَخَطِيئِي وَعَمْدِي، وَكُلَّ ذَلِكْ عِنْدِي))^(۶۱).

"خدایا! شوخی من و جدی من و خطای من و عمد من و همه‌ی این‌ها که نزد من است را ببامرز."

۱۹ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ))^(۶۲).

"خدایا! گناهان گذشته و آینده و نهان و آشکار مرا ببخشای. تو پیشی دهنده و عقب اندازنده‌ای و تو بر همه چیز توانایی."

۲۰ - ((اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ يَسَارِي نُورًا، وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي نُورًا، وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا))^(۶۳).

"خدایا! در قلبم نوری قرار ده و در چشمم نوری و در گوشم نوری. و از سمت راستم نوری و از سمت چپم نوری قرار ده. و از بالایم و از پایینم و از جلویم و از پشت سرم نوری و برایم نوری قرار ده."

۲۱ - ((اللَّهُمَّ عَلِّمْنِي الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ، وَفَقِّهْنِي فِي الدِّينِ))^(۶۴).

"خدایا! مرا علم قرآن و سنت بیاموز و در دین آگاهی‌ام ده."

۲۲ - ((اللَّهُمَّ ثَبِّتْنِي وَاجْعَلْنِي هَادِيًا مَهْدِيًّا))^(۶۵).

"خدایا! مرا ثابت قدم دار و مرا هدایت کننده (رهنما) و هدایت شده بگردان".

۲۳ - ((اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مَالًا وَوَلَدًا وَبَارِكْ لِي [فِي مَا أُعْطِيتَنِي])^(۶۶).

"خدایا! مرا روزی ده و فرزند عطا فرما و در آن چه به من دادی، برکت ده".

۲۴ - ((اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ))^(۶۷).

"خدایا! دین مرا اصلاح کن که حفظ کار من، در آن است و دنیایم را اصلاح کن که روزی من در آن است و آخرت مرا اصلاح کن که معاد و بازگشت من به آن است و زندگی را در خیر بسیار و مرگ را از هر شر برایم راحت بگردان".

۲۵ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ، دِقَّةً وَجِلَّةً، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ))^(۶۸).

"خدایا! مرا بیامرزش همه‌ی گناهانم را، کم آن و زیاد آن، اول آن و آخر آن آشکار آن و نهان آن را".

۲۶ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي))^(۶۹).

"پروردگارا! از گناهان و تقصیراتم درگذر و به من رحم کن و مرا هدایت فرما و عافیت ده و روزی ام ده".

۲۷ - ((اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَلِّدْنِي))^(۷۰).

"خدایا! مرا هدایت فرما و بر راه راست پایداری ده."

۲۸ - ((اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكَّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا))^(۷۱).

"خدایا! به نفسم تقوا عطا فرما و آن را پاک گردان؛ که تو بهترین پاک کنندگانی. تو مالک نفس من و صاحب آن هستی."

۲۹ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى، وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى))^(۷۲).

"خدایا! از تو هدایت و تقوا و پاکی و بی نیازی خواهانم."

۳۰ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ))^(۷۳).

"خدایا! من از زوال و نیست شدن نعمت بر خودم و از برگشتن تندرستی ام (به سوی بیماری و ناخوشی) و از عقوبت ناگهانیات و از خشم و غضبت به تو پناه می‌برم."

۳۱ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ))^(۷۴).

"خدایا! از شر آن چه انجام داده ام و از شر آن چه انجام نداده ام، به تو پناه می‌برم."

۳۲ - ((اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الْأَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ

الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، أَقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ^(۷۵).

"خدایا! ای پروردگار هفت آسمان و پروردگار عرش بزرگ. ای پروردگار ما و پروردگار همه چیز، شکافنده‌ی دانه‌ها و هسته‌ها، نازل کننده‌ی تورات و انجیل و قرآن، از شر هر چیزی که تو گیرنده و مهارکننده‌ی آن هستی به تو پناه می‌برم. خدایا! تو نخستینی که پیش از تو چیزی نیست و تو آخرین که پس از تو چیزی نیست و تو آشکاری که آشکارتر از تو چیزی نیست و تو پنهانی که پنهان‌تر از تو چیزی نیست، وام و بدهکاری ما را ادا کن و از تنگدستی، توانگرمان فرما."

۳۳ - ((اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ))^(۷۶).

"خدایا! ای پروردگار جبرئیل و میکائیل و اسرافیل، ای آفریننده‌ی آسمان‌ها و زمین، آگاه به نهان و آشکار، تو میان بندگان در چیزی که آن‌ها در آن اختلاف کنند، حکم می‌کنی. مرا در آن چه اختلاف کرده شده، به سوی حق هدایت فرما. به راستی که تو هر که را خواهی، به راه راست هدایت می‌کنی."

۳۴ - ((اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا، إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ))^(۷۷).

"خدایا! تو پادشاهی. غیر از تو پروردگاری نیست. تو معبود منی و من بنده‌ی تو هستم. به خود ستم کرده‌ام و به گناهانم اعتراف دارم. همه‌ی گناهان مرا ببخشای؛ زیرا غیر از تو هیچ کس گناهان را نمی‌بخشاید."

۳۵ - ((اللَّهُمَّ اهْدِنِي لَأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ لَا يَهْدِي لَأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا لَا يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ))^(۷۸).

"خدایا! مرا به بهترین رفتار و اخلاق هدایت فرما که هیچ کس جز تو، به اخلاق خوب هدایت نمی‌کند و اخلاق بد را از من بران؛ چون هیچ کس جز تو از اخلاق بد نمی‌راند."

۳۶ - ((اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ [لَكَ] بِذُنُوبِي فَاعْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ))^(۷۹).

"خدایا! تو پروردگار منی. معبودی به حق مگر تو که مرا آفریدی، نیست. و من بنده‌ی تو هستم و تا جایی که بتوانم به پیمان و وعده‌ی تو پایدارم. از شر آن چه انجام داده‌ام، به تو پناه می‌برم. از نعمت تو بر خود آگاهم و به گناهانم اعتراف دارم. مرا هراینه بیامرز؛ زیرا جز تو کسی آمرزنده نیست."

۳۷ - ((اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي))^(۸۰).

"خدایا! اگر زنده ماندنم بهتر است، مرا زنده بدار و اگر مردنم بهتر است، مرا بمیران."

۳۸ - ((اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَحْيَا وَبِاسْمِكَ أَمُوتُ))^(۸۱).

"با نام تو ای خدا، زنده می شوم و می میرم."

۳۹ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاعْفُ عَنِّي))^(۸۲).

"پروردگارا! از گناهان و تقصیراتم درگذر و به من رحم کن و مرا عافیت ده و ببخشای."

۴۰ - ((اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَوْقَ كَثِيرٍ مِنْ خَلْقِكَ مِنَ النَّاسِ، وَأَدْخِلْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُدْخَلًا كَرِيمًا))^(۸۳).

"خدایا! در روز قیامت مرا بالای بسیاری از آفریدگانت قرار ده و مرا در روز قیامت به جایگاهی کریم و خوب وارد گردان."

۴۱ - ((اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي شَهَادَةً فِي سَبِيلِكَ، وَاجْعَلْ مَوْتِي فِي بَلَدٍ رَسُولِكَ))^(۸۴).

ﷺ

"خدایا! شهادت در راه خودت را روزی ام گردان و مرگم را در مدینه الرسول ﷺ (مدینه ی منوره) قرار ده."

۴۲ - ((اللَّهُمَّ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ، فَأَكْرِمِ الْأَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَةَ))^(۸۵).

"خدایا! هیچ زندگی نیست مگر زندگی آخرت، پس انصار و مهاجرین را عزت و بزرگی عطا فرما".

۴۳- اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَاجْعَلْنِي مَعَ الرَّفِيقِ الْأَعْلَى ﴿مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا﴾ [النساء: ۶۹] ((۸۶).

"خدایا! مرا ببخشای و به من رحم کن و مرا با خود (رفیق الاعلی) بگردان با کسانی که به آن ها نعمت دادی، با پیامبران و صدیقان و شهیدان و نیکوکاران؛ که چه نیکو رفیقانی هستند".

۴۴ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا)) ((۸۷).

"خدایا! از علم و دانشی که سود و فایده ای نمی رساند و از دلی که فروتن نمی شود و از نفسی که سیر نمی شود و از دعایی که مستجاب نمی شود به تو پناه می برم".

خدای را سپاس می گویم که به من توفیق و عنایت عطا فرمود تا این کتاب را به پایان برسانم و با فضل و یاری خدا بتوانم صد دعای جامع را از قرآن و سنت درخشان پیامبر در این جا بیاورم.

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى عَبْدِهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَإِمَامِ الْمُرْسَلِينَ، وَعَلَى آلِهِ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّاتِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

پی نویس

- (۱) ابوداود؛ الوتر؛ باب: الدُّعاء؛ حدیث (۱۴۷۹) از نعمان بن بشیر رضی الله عنهما. و ترمذی؛ الدعوات؛ باب: منه «الدُّعاء معَّ العبادة»؛ حدیث (۳۳۷۲) همچنین از او.
- (۲) متفق علیه از حدیث ابی هریره رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ التوحید؛ باب: فی المشیئة والإرادة؛ حدیث (۷۴۷۴). و مسلم؛ الإیمان؛ باب: اختباء النَّبی صلی الله علیه و آله دعوة الشفاعة لأُمَّته؛ حدیث (۱۹۸).
- (۳) بخاری؛ التفسیر؛ باب: «ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها»؛ حدیث (۴۷۲۳) از عایشه رضی الله عنها. و مسلم؛ الصلاة؛ باب: التوسط فی القراءة فی الصلاة الجهریة...؛ حدیث (۴۴۷) همچنین از او. و لفظ از بخاری است.
- (۴) بخاری؛ الزكاة؛ باب: صلاة الإمام ودعائه لصاحب الصدقة؛ حدیث (۱۴۹۷) از عبد الله ابن أبی أوفی رضی الله عنهما. و مسلم؛ الزكاة؛ باب: الدُّعاء لمن أتى بصدقة؛ حدیث (۱۰۷۸) همچنین از او. و لفظ از مسلم است.
- (۵) نووی در (الأذکار)؛ باب الأذکار المتعلقة بالزكاة.
- (۶) متفق علیه از حدیث أنس رضی الله عنه: بخاری؛ الدعوات؛ باب: الدُّعاء بكثرة المال والولد والبركة؛ حدیث (۶۳۷۸). و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: من فضائل أنس بن مالك؛ حدیث (۲۴۸۰).
- (۷) متفق علیه از حدیث عایشه رضی الله عنها: بخاری؛ الأذان؛ باب: الدُّعاء قبل السلام؛ حدیث (۸۳۲). و مسلم؛ المساجد؛ باب: ما يستعاذ منه فی الصلاة؛ حدیث (۵۸۹).
- (۸) ترمذی؛ الدعوات؛ باب: ما جاء فی فضل الدُّعاء؛ حدیث (۳۳۷۰) از ابی هریره رضی الله عنه و قال: (حسن غریب).
- (۹) ابوداود؛ الصلاة؛ باب: الدعاء؛ حدیث (۱۴۸۸) از سلمان فارسی رضی الله عنه. و ترمذی؛ الدعوات؛ باب: «إن الله حيّ کریم»؛ حدیث (۳۵۵۶) همچنین از او. و قال: حسن غریب) و رواه بعضهم ولم يرفعه". اهـ. و آن چه بین دو پراکنش است از اضافاتی است که در روایت ترمذی آمده است.
- (۱۰) ترمذی؛ القدر؛ باب: ما جاء لا یرد القدر إلا الدعاء؛ حدیث (۲۱۳۹) از سلمان رضی الله عنه. و قال: (حسن غریب).

- (۱۱) ترمذی؛ الدعوات؛ باب فی انتظار الفرج و غیر ذلك؛ حدیث (۳۵۷۳) از عبادة بن صامت رضی اللہ عنہ، و احمد در مسند المکثرین از حدیث ابی هریره رضی اللہ عنہ؛ حدیث (۹۷۸۴). و لفظ انتخاب شده از ترمذی است و گفت: حدیث حسن صحیح. و آن چه بین دو پرانتز است از اضافاتی است که در روایت احمد آمده است.
- (۱۲) مسلم؛ الزکاة؛ باب: قبول الصدقة من الکسب الطیب و تربیتها؛ حدیث (۱۰۱۵) از ابیهریره رضی اللہ عنہ.
- (۱۳) ترمذی؛ الدعوات؛ باب: فی إيجاب الدعاء بتقديم الحمد والثناء والصلاة على النبي صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم قبله؛ حدیث (۳۴۷۶) از فضالة بن عیید رضی اللہ عنہ که گفت: (هذا حدیث حسن).
- (۱۴) بخاری؛ الدعوات؛ باب: لیعزم المسألة فإنه لا مکروه له؛ حدیث (۶۳۳۸) از انس رضی اللہ عنہ. و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: العزم بالدعاء ولا یقل إن شئت؛ حدیث (۲۶۷۸) همچنین از او. و لفظ از بخاری است.
- (۱۵) متفق علیه از حدیث ابی هریره رضی اللہ عنہ؛ بخاری؛ الدعوات؛ باب: یتستجاب للعبد ما لم یعجل حدیث (۶۳۴۰). و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: بیان أنه یتستجاب للداعي ما لم یعجل؛ حدیث (۲۷۳۵).
- (۱۶) بخاری؛ الدعوات؛ باب: ما یکره من السجّع في الدعاء؛ حدیث (۶۳۳۷) از ابن عباس رضی الله عنهما. ومعنی: (لا یفعلون إلا ذلك" أي لا یفعلون إلا ذلك الاجتناب)، كما بیّنه البخاری عقب الروایة، یعنی انجام نمی دهند مگر دوری از آن؛ چنان که در آخر روایت بخاری آمده است.
- (۱۷) متفق علیه از حدیث عبدالله بن زید المازنی رضی اللہ عنہ؛ بخاری؛ الدعوات؛ باب: الدعاء مستقیل القبلة؛ حدیث (۶۳۴۳). و مسلم؛ صلاة الاستسقاء؛ حدیث (۸۹۴).
- (۱۸) نگا: بخاری؛ الاستسقاء؛ باب: الاستسقاء في خطبة الجمعة غیر مستقیل القبلة؛ حدیث (۱۰۱۴) از انس رضی اللہ عنہ. والدعوات؛ باب: الدعاء غیر مستقیل القبلة؛ حدیث (۶۳۴۲) همچنین از او.
- (۱۹) بخاری؛ الاستسقاء؛ باب: رفع الإمام یده في الاستسقاء؛ حدیث (۱۰۳۱) از انس رضی اللہ عنہ، و همچنین = = استخراج شده از الدعوات؛ باب: رفع الأيدي في الدعاء؛ حدیث (۶۳۴۱) همچنین از او. و استخراج مسلم از صلاة الاستسقاء؛ باب: رفع الیدين بالدعاء في الاستسقاء؛ حدیث (۸۹۵) همچنین از او.

- (۲۰) بخاری؛ الدعوات؛ باب: قول: لا حول ولا قوة إلا بالله؛ حدیث (۶۴۰۹) از ابو موسی رضی الله عنه. و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: استحباب، خفض الصوت بالذکر؛ حدیث (۲۷۰۴) همچنین از او. و لفظ از مسلم است.
- (۲۱) قسمتی از حدیث، استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: تکریر الدعاء؛ حدیث (۶۳۹۱) از عایشه رضی الله عنها. و مسلم؛ السلام؛ باب: السحر؛ حدیث (۲۱۸۹) همچنین از او. و لفظ از مسلم است.
- (۲۲) مختصری است از معنای حدیثی که در صحیحین ذکر شده است: استخراج بخاری؛ البیوع؛ باب: إذا اشتری شیئاً...؛ حدیث (۲۲۱۵). و همچنین در بسیاری از مواضع از ابن عمر رضی الله عنهما. و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: قصّة أصحاب الغار الثلاثة...؛ حدیث (۲۷۴۳) همچنین از او.
- (۲۳) ابوداود؛ الوتر؛ باب: الدعاء؛ حدیث (۱۴۸۲) از عایشه رضی الله عنها. و ابن جبان؛ حدیث (۲۴۱۲).
- (۲۴) مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقال في الركوع والسجود؛ حدیث (۴۸۲) از ابی هریره رضی الله عنه.
- (۲۵) قسمتی از حدیث، استخراج ترمذی؛ الدعوات؛ باب: في العفو والعافية؛ حدیث (۳۵۹۸) از ابیهریره رضی الله عنه.
- (۲۶) ترمذی؛ الدعوات؛ باب: في دعاء يوم عرفة؛ حدیث (۳۵۸۵) از عمرو بن شعيب از پدرش از پدر بزرگش رضی الله عنه.
- نوی در الأذکار؛ باب: الأذکار في العشر الأول من ذي الحجة: ضعف الترمذی إسناده. اه، ونص قول الترمذی هو: هذا حدیث حسن غریب من هذا الوجه، وحماد بن أبي حميد - الروای عن عمرو بن شعيب - هو محمد بن أبي حميد وهو إبراهيم الأنصاري المدني وليس هو بالقوي عند أهل الحديث. اه. ثم إن النووي رحمه الله قد ذكر بعده ما يشهد له، وهو ما أخرجه مالك في الموطأ مراسلاً (۱-۲۲۴) بلفظ: (أفضل الدعاء يوم عرفة، وأفضل ما قلت أنا والنبيون من قبلي: لا إله إلا الله وحده لا شريك له). هذا، وقد حسنه الألباني رحمه الله في صحيح الجامع حدیث (۳۲۷۴).
- (۲۷) قسمتی از معنای حدیثی است استخراج مسلم؛ الحج؛ باب: في فضل الحج والعمرة ويوم عرفة؛ حدیث (۱۳۴۸) از عایشه رضی الله عنها. ونصه (ما من يوم أكثر من أن يعتق الله فيه عبداً من النار، من يوم عرفة وإنه ليدنو، ثم يباهي بهم الملائكة، فيقول: ما أراد هؤلاء؟).
- (۲۸) با معنای آن از الأذکار نووی؛ فصل: في الأذکار والدعوات المستحبات بعرفات استفاده شده است.

- (۲۹) بخاری؛ الحجّ؛ باب: التّهجير بالزّواح يوم عرفة؛ حديث (۱۶۶۰) از قول سالم بن عبدالله بن عمر للحجّاج: (إن كنت تريد السنة فاقصر- الخطبة وعجل الوقوف) اگر سنت خواستی، خطبه را کم کن، فقال ابن عمر: صدق، ابن عمر گفت: راست گفت. و همچنین در بخاری، حديث (۱۶۶۳) از او.
- (۳۰) بخاری؛ کتاب: الحجّ، باب: الجمع بين الصلاتين بعرفة؛ حديث (۱۶۶۲) از قول ابن عمر رضي الله عنهما: (إنهم كانوا يجمعون بين الظهر والعصر في السنة) آن ها بين ظهر و عصر- جمع می کردند.
- (۳۱) قسمتي از حديث، استخراج بخاري؛ الزكاة؛ باب: أخذ الصدقة من الأغنياء؛ حديث (۱۴۹۶) از ابن عباس رضي الله عنهما. و مسلم؛ الإيمان؛ باب: الدّعاء إلى الشّهادتين ... ؛ حديث (۱۹) همچنین از او. و لفظ از مسلم است.
- (۳۲) ترمذي؛ الدعوات؛ باب: في فضل سؤال العافية والمعافاة؛ حديث (۳۵۱۳) از عايشه رضي الله عنها. و قال: حسن صحيح. وأستخرج أحمد در مسند النساء، از حديث عايشه؛ حديث (۲۵۸۹۸) و در جاهاي بسيار ديگر.
- (۳۳) ترمذي؛ الدعوات؛ باب: ما ذُكر في دعوة المسافر؛ حديث (۳۴۴۸) از ابي هريره ؓ. و احمد؛ مسند المكثرين، از حديث ابي هريره ؓ؛ حديث (۷۵۰۱) و در جاهاي بسيار ديگر.
- (۳۴) ابوداود؛ الصلاة؛ باب: في الدّعاء بين الأذان والإقامة؛ حديث (۵۲۱) از انس ؓ. و ترمذي؛ الصلاة؛ باب: ما جاء في أن الدّعاء لا يردّ بين الأذان والإقامة؛ حديث (۲۱۲) همچنین از او. و قال: حسن صحيح.
- (۳۵) متفق عليه از حديث ابي هريره ؓ: استخراج بخاري؛ الجمعة؛ باب: الساعة التي في يوم الجمعة؛ حديث (۹۳۵). و مسلم؛ الجمعة؛ باب: في الساعة التي في يوم الجمعة؛ حديث (۸۵۲).
- (۳۶) نكا: الأذكار في صلوات مخصوصة؛ باب: الأذكار المستحبة يوم الجمعة وليلتها والدعاء.
- (۳۷) مسلم؛ الجمعة؛ باب: في الساعة التي في يوم الجمعة؛ حديث (۸۵۳) از ابو موسي اشعري ؓ. و فيه [تَقْضَى] بالبناء للمفعول بدل [يقضى].
- (۳۸) احمد؛ مسند المكثرين، از حديث ابي هريره ؓ؛ حديث (۷۸۱۰). و در مسند الأنصار از حديث سعد بن عباد ؓ؛ حديث (۲۲۸۲) با زيادت: [مالم يسأل مأثماً، أو قطيعة رحم] بدون اين كه از گناهي و يا قطع رحمي سؤال كند. و در مسند المكيين، از حديث أبيلبابة

البدری رحمہ اللہ؛ حدیث (۱۵۶۳۳) با زیادت: [مالم یسأل حراماً] بدون این کہ از حرامی سؤال کند.

توجه: قال الإمام أحمد رحمه الله: أكثر الحديث في الساعة التي ترجي فيها إجابة الدعوة أنها بعد صلاة العصر وترجي بعد زوال الشمس. اهـ، مهترین و بیشترین ساعت ها کہ = امید است دعاها مستجاب شود پس از نماز عصر- و همچنین پس از غروب آفتاب. نقله الترمذی از امام أحمد در الجمعة من جامعہ، باب ما جاء في الساعة التي ترجي في يوم الجمعة، بعد ذکر حدیث أنس رضی اللہ عنہ؛ حدیث (۴۸۹).

(۳۹) ابوداود؛ الصلاة؛ باب: الإجابة أية ساعة هي في يوم الجمعة؛ حدیث (۱۰۴۸) از جابر بن عبد الله رضي الله عنهما. و ترمذی؛ الصلاة؛ باب: ما جاء في الساعة التي ترجي في يوم الجمعة؛ حدیث (۴۹۱) از ابی هريره رضی اللہ عنہ. نسائی؛ الصلاة؛ باب: ذكر الساعة التي يستجاب فيها الدعاء يوم الجمعة؛ حدیث (۱۴۳۱) همچنین از او. و لفظ انتخاب شده از ابی داود است.

(۴۰) نگا: زاد المعاد؛ لابن القيم؛ ج ۱ ص ۱۳۱؛ فصل: في استجابة الدعاء في ساعة من يوم الجمعة.

(۴۱) متفق عليه از حدیث ابی هريره رضی اللہ عنہ: بخاري؛ التهجد؛ باب: الدعاء والصلاة آخر الليل؛ حدیث (۱۱۴۵). و مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الترغيب في الدعاء والذكر في آخر الليل والإجابة فيه؛ حدیث (۷۵۸).

(۴۲) رتب الأذعية من الآيات الكريمة مفتحة بقوله تعالى: (ربنا) ثم: (رب) ثم: (قل) ليسهل على القارئ الكريم حفظها والدعاء بها حسب الحال وكل منها مرتب بحسب ترتيب السور.

(۴۳) ذكرت سورة الكافرون لكونها براءة من الشرك وسورة الإخلاص لكونها تعدل ثلث القرآن والمعوذتين = لكونهما تحفظان المؤمن من كل شر ومن السحر بخاصة وقد ثبت ذلك جميعه في سنة النبي ﷺ. ثم ختمت بالثلاثة الأخيرة -مع كونها ليست أخيرة في ترتيب السور- لمناسبتها ختم الدعاء. والله المستعان.

(۴۴) متفق عليه از حدیث ابن عباس رضي الله عنهما: استخراج بخاري؛ الدعوات؛ باب: الدعاء عند الكرب؛ حدیث (۶۳۴۶). و مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: دعاء الكرب؛ حدیث (۲۷۳۰).

(۴۵) متفق عليه از حدیث ابی هريره رضی اللہ عنہ: استخراج بخاري؛ المغازي؛ باب: غزوة الخندق وهي الأحزاب؛ حدیث (۴۱۱۴). و مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُمل ومن شر ما لم يُعمل؛ حدیث (۲۷۲۴).

- (۴۶) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقول إذا رفع رأسه من الركوع؛ حدیث (۴۷۷) از ابی سعید خدری رضی الله عنه.
- (۴۷) متفق علیه از حدیث ابن عباس رضی الله عنهما: استخراج بخاری؛ التوحید؛ باب: قول الله تعالى ﴿يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ﴾ [الفتح: ۱۵]؛ حدیث (۷۴۹۹). و مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الدُّعاء في صلاة الليل وقيامه؛ حدیث (۷۶۹).
- (۴۸) مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقال في الركوع والسجود؛ حدیث (۴۸۶) از عایشه رضی الله عنها.
- (۴۹) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقول إذا رفع رأسه من الركوع؛ حدیث (۴۷۷) از ابی سعید خدری رضی الله عنه.
- (۵۰) بخاری؛ أحاديث الأنبياء؛ پس از باب: (يزفون)؛ حدیث (۳۳۷۰) و در بسیاری از جاهای دیگر، از کعب بن عجرة رضی الله عنه. و مسلم؛ الصلاة؛ باب: الصلاة علي النبي ﷺ بعد التشهد؛ حدیث (۴۰۵) همچنین از او. و این زیادت در هر دو موضع در روایت بخاری آمده است: [ابراهيم وعلي] وزيادت [في العالمين] در روایت مسلم آمده است.
- (۵۱) مسلم؛ القدر؛ باب: تصريف الله تعالى القلوب كيف شاء؛ حدیث (۲۶۵۴) نزد عبدالله ابن عمرو رضی الله عنهما.
- (۵۲) متفق علیه از حدیث انس رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ التفسير؛ باب: ﴿ومنهم من يقول ربنا آتنا في الدنيا حسنة﴾ [البقرة: ۲۰۱]؛ حدیث (۴۵۲۲). و مسلم؛ الذِّكْر والدُّعاء؛ باب: فضل الدُّعاء باللَّهِمَّ ﴿آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة﴾ حدیث (۲۶۹۰).
- (۵۳) متفق علیه از حدیث عبد الله بن عمرو رضی الله عنهما: استخراج بخاری؛ الأذان؛ باب: الدُّعاء قبل السلام؛ حدیث (۸۳۴). و مسلم؛ الذِّكْر والدُّعاء؛ باب: استحباب خفض الصوت بالذِّكْر؛ حدیث (۲۷۰۴) وهذا الدُّعاء قد علّمه رسول الله ﷺ لأبي بكر رضی الله عنه كما في الرواية عينها و این دعا را رسول الله ﷺ به ابوبکر آموختند.
- (۵۴) متفق علیه از حدیث ابی هريره رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التعوذ من جهد البلاء؛ حدیث (۶۳۴۷). و مسلم؛ الذِّكْر والدُّعاء؛ باب: التعوذ من سوء القضاء؛ حدیث (۲۷۰۷).
- (۵۵) متفق علیه از حدیث ابن عباس رضی الله عنهما: استخراج بخاری؛ التوحید؛ باب: قول الله تعالى ﴿وهو العزيز الحكيم﴾؛ حدیث (۷۳۸۳). و مسلم؛ الذِّكْر والدُّعاء؛ باب: التعوذ من شرّ ما عُيِلَ ومن شرّ ما لم يُعْمَلْ؛ حدیث (۲۷۱۷) بزيادة.

- (۵۶) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث عایشه رضی الله عنها: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التَّعوُّذُ من فتنَةِ الفقر؛ حدیث (۶۳۷۷). و مسلم؛ الذِّکر والدُّعاء؛ باب: التَّعوُّذُ من شرِّ الفتنِ وغیرها؛ حدیث (۵۸۹).
- (۵۷) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث عایشه رضی الله عنها: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التَّعوُّذُ من المأثمِ والمغرم؛ حدیث (۶۳۶۸). و مسلم؛ الذِّکر والدُّعاء؛ باب: التَّعوُّذُ من شرِّ الفتنِ وغیرها؛ حدیث (۵۸۹).
- (۵۸) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث انس رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التَّعوُّذُ من فتنَةِ الفقر؛ حدیث (۶۳۶۷). و مسلم؛ الذِّکر والدُّعاء؛ باب: التَّعوُّذُ من شرِّ العجزِ والكسلِ وغیره؛ حدیث (۲۶۰۷).
- (۵۹) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث عایشه رضی الله عنها: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: = التَّعوُّذُ من فتنَةِ الفقر؛ حدیث (۶۳۷۷). و مسلم؛ الذِّکر والدُّعاء؛ باب: التَّعوُّذُ من شرِّ الفتنِ وغیرها؛ حدیث (۵۸۹).
- (۶۰) قسمتی از حدیث، استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التَّعوُّذُ من فتنَةِ الفقر؛ حدیث (۶۳۷۷) از عایشه رضی الله عنها. و مسلم؛ المساجد؛ باب: ما یقال بین تکبیرة الاحرام والقراءة؛ حدیث (۵۹۸) از ابی هریره رضی الله عنه. و لفظ از بخاری است.
- (۶۱) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث ابو موسی رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: قول النبی ﷺ: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ)؛ احادیث (۶۳۹۸، ۶۳۹۹). و مسلم؛ الذِّکر والدُّعاء؛ باب: التَّعوُّذُ من شرِّ ما عُجِّلَ ومن شرِّ ما لم يُعْمَلْ؛ حدیث (۲۷۱۹).
- (۶۲) همان منبع.
- (۶۳) متفق علیه از حدیث ابن عباس رضی الله عنهما: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: الدُّعاء إذا انتبه باللیل؛ حدیث (۶۳۱۶). و مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الدُّعاء فی صلاة اللیل وقیامه؛ حدیث (۷۶۳).
- (۶۴) از دعای رسول الله ﷺ که به ابن عباس رضی الله عنهما آموختند، استفاده شده. استخراج بخاری؛ العلم؛ باب: قول النبی ﷺ: (اللَّهُمَّ علمه الكتاب)؛ حدیث (۷۵). و در فضائل الصحابة؛ باب: ذکر ابن عباس رضی الله عنهما؛ حدیث (۳۷۵۶). همچنین در الوضوء؛ باب: وضع الماء = عند الخلاء؛ حدیث (۱۴۳) همی آن از ابن عباس رضی الله عنهما.
- (۶۵) از دعای رسول الله ﷺ که به جریر بن عبد الله رضی الله عنه آموختند، استفاده شده. در روایت متفق علیها از حدیث جریر رضی الله عنه، استخراج بخاری؛ الجهاد؛ باب: من لا یثبت علی الخیل؛

- حدیث (۳۰۳۶). و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: من فضائل جریر بن عبد الله؛ حدیث (۲۴۷۵).
- (۶۶) از دعای رسول الله ﷺ که به انس رضی الله عنه آموختند، استفاده شده. متفق علیه از حدیث انس رضی الله عنه نزد بخاری؛ الصوم؛ باب: من زار قوماً...؛ حدیث (۱۹۸۲). و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: من فضائل أنس بن مالك؛ حدیث (۲۴۸۰) و زیادت آخر آن نزد مسلم است.
- (۶۷) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۰) از ابی هریره رضی الله عنه.
- (۶۸) مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقال في الركوع والسجود؛ حدیث (۴۸۳) از ابی هریره رضی الله عنه.
- (۶۹) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: فضل التهليل والتسبيح والدعاء؛ حدیث (۲۶۹۷) از ابی مالك اشجعي رضی الله عنه.
- (۷۰) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۵) از علی رضی الله عنه. وهو دعاء علمه النبي ﷺ لعلی رضی الله عنه.
- (۷۱) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۲) از زید بن أرقم رضی الله عنه.
- (۷۲) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۱) از عبد الله بن مسعود رضی الله عنه. قال مسلم: غير أن محمد بن المثني قال [والعفة]. اهـ اي: بدل [والعفاف].
- (۷۳) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: أكثر أهل الجنة الفقراء؛ حدیث (۲۷۳۹) از عبد الله بن عمر رضي الله عنهما.
- (۷۴) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۱۶) از عایشه رضي الله عنها.
- (۷۵) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: ما يقول عند النوم...؛ حدیث (۲۷۱۳) از ابی هریره رضی الله عنه.
- (۷۶) مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الدعاء في صلاة الليل وقيامه؛ حدیث (۷۷۰) از عایشه رضي الله عنها.
- (۷۷) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الدعاء في صلاة الليل وقيامه؛ حدیث (۷۷۱) از علی رضی الله عنه.
- (۷۸) همان منبع.

- (۷۹) بخاری؛ الدعوات؛ باب: أفضل الاستغفار؛ حدیث (۶۳۰۶) از شداد بن اوس رضی الله عنه؛ حدیث (۶۳۲۳) همچنین از او. و لفظ [لك] مثبت في الرواية الثانية.
- (۸۰) بخاری؛ المرضى؛ باب: تمنی المريض الموت؛ حدیث (۵۶۷۱) از أنس بن مالك رضی الله عنه. و مسلم؛ الذكر والدعاء والتوبة والاستغفار؛ باب: باب كراهة تمنی الموت لضرر نزل به؛ حدیث (۲۶۸۰) از أنس بن مالك رضی الله عنه. و يقول المسلم هذا الدعاء إن خاف الفتنة من ضرر أصابه، كما في الرواية نفسها:
- ((لا يتمنين أحدكم الموت من ضرر أصابه، فإن كان لابد فاعلاً فليقل: ... الحديث)) .
- (۸۱) مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: ما يقول عند النوم؛ حدیث (۲۷۱۰) از براء بن عازب رضی الله عنه.
- (۸۲) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ الجنائز؛ باب: الدعاء للميت في الصلاة؛ حدیث (۹۳۶) از عوف بن مالك رضی الله عنه.
- (۸۳) استفاده شده از من دعای النبی صلی الله علیه و آله بر عبيد ابي عامر وابوموسي اشعري رضي الله عنهما وهو في الصحيحين. استخراج بخاری؛ المغازی؛ باب: غزوة أوطاس؛ حدیث (۴۳۲۳). و در بسیاری از جاهاي دیگر از ابوموسي رضی الله عنه. و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: من فضائل أصحاب الشجرة؛ حدیث (۲۴۹۸) همچنین از او.
- (۸۴) موقوف من قول عمر رضی الله عنه؛ استخراج بخاری؛ فضائل المدينة؛ باب: پس از باب كراهية النبي صلی الله علیه و آله أن تُعري المدينة؛ حدیث (۱۸۹۰).
- (۸۵) متفق عليه از حدیث سهل بن سعد رضی الله عنه؛ استخراج بخاری؛ مناقب الأنصار؛ باب: دعاء النبي صلی الله علیه و آله ((أصلح الأنصار والمهاجرة))؛ حدیث (۳۷۹۸). و مسلم؛ الجهاد والسير؛ باب: غزوة الأحزاب وهي الخندق؛ حدیث (۱۸۰۵).
- (۸۶) بخاری؛ المغازی؛ باب: مرض النبي صلی الله علیه و آله و وفاته؛ حدیث (۴۴۴۰) از عایشه رضي الله عنها. و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: في فضل عائشة رضي الله عنها؛ حدیث (۲۴۴۴) والزيادة من نص الآية الكريمة لمسلم رحمه الله. وهذا الدعاء هو آخر كلام النبي صلی الله علیه و آله في مرضه الذي مات فيه صلی الله علیه و آله كما في الرواية نفسها.
- (۸۷) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُمل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۲) از زيد بن أرقم رضی الله عنه.

حلقه دوم از سلسله
(توشه‌ی مؤمن) به پایان رسید و حلقه سوم به عنوان (ورد
شبانه روزی) در پی آن می‌آید.